

## C. Universitetets institutter, museer m.v.

Grundlaget for både forskning og undervisning ved Det teologiske Fakultet er Bibelen. Det gamle Testamente og Det nye Testamente, de tekstsamlinger, som dels er skrevet på oldudvalg, henholdsvis hebraisk og græsk, dels er blevet til i en fremmed kulturverden flere hundrede år tilbage i tiden. Dette forhold rejser de spørgsmål, som de teologiske fag arbejder med. Hvorledes skal teksterne forstås ud fra deres egne forudsætninger? Hvordan er de blevet formidlet gennem tidene, og hvad har været deres udviklingshistorie? Og endelig, hvorledes skal de forstås idag, og hvad er deres placering i den moderne kultur og det moderne samfund?

Disse spørgsmål afspejles i opdelingen af fakultetets tre institutter og i arbejdet på disse institutter.

Ved Institut for bibelsk Eksegese er bertallet af lærerne engageret i en nyoverensetelse af Bibelen, igangsæt af Det danske Bibelselskab; desuden arbejdes der med fortolkning af de bibelske tekster og en række tilfældigheder. Forskningsprincipper, den kulturelle og historiske baggrund for de bibelske tekster, geografisk, topografisk og arkæologi, bibelsk teologi og antropologi, herunder særligt kvindesopfattelsen.

Ved Institut for Kirkehistorie brydes der særligt i høj- og vikingetid, reformationen, 17.-19. år-

hundrede og Tredde Tordens kirkehistorie. Folkebeder som salmeoptræden og kalkmaleregistreringen har også betydning.

Institut for systematisk Teologi er delt op i tre afdelinger, der svarer til særlige afdelinger for praktisk teologi (med teologi- og psykologi), for skoleteologi (forholdet til andre religioner, koster) og Særlig Kirkegængelighed, af hvilke hver af dem skal nævnes dogmatik, teologisk filosofi og etik.

Fakultetets tre faglige arbejdsgrupper med et forskningsprogram i Tredde Tordens kirkehistorie og et ekstraordinært kursus i middelalderens kirke og teologi har også betydning. Dette er et samarbejde med fakultetets langsigtede arbejdsgrupper med gamle og ny betydning og interesse af teologiske forskere.

I forbindelse med beretningerne på at vedtage de faglige studietider er fokuseret i hørd med at udarbejde en ny fælles studieordning sammen med Det teologiske Fakultet ved Aarhus Universitet.

Endelig skal det nævnes, at kontakten med fakultetet i Lund er blevet styrket med afholdelse af et fælles studieforløb i København.

John Sørensen

I. Institut for systematisk Teologi

Historie

Institut for systematisk Teologi (IST) blev grundlagt i august 1971, men det fik først etableret sig som Det teologiske Fakultet først i 1974, da det blev tildelt et lokalt område i København. Det teologiske Fakultet er et af de største i Danmark og har en bred vifte af discipliner, der er relaterede til teologi og religion. I april 1972 blev Det danske Bibelselskab, der siden da grundlagges i 1905 og er et af de største i Danmark, flyttet til huse på Vedrollevvej 13 i København.

# I. Det teologiske Fakultet

Grundlaget for både forskning og undervisning ved Det teologiske Fakultet er Bibelen, Det gamle Testamente og Det ny Testamente, to tekstsamlinger, som dels er skrevet på oldtidsprog, henholdsvis hebraisk og græsk, dels er blevet til i en fremmed kulturverden flere tusind år tilbage i tiden. Dette forhold rejser de spørgsmål, som de teologiske fag arbejder med: Hvorledes skal teksterne forstås ud fra deres egne forudsætninger? Hvordan er de blevet fortolket gennem tiderne, og hvad har været deres virkningshistorie? Og endelig, hvorledes skal de forstås idag, og hvad er deres placering i den moderne kultur og det moderne samfund?

Disse spørgsmål afspejles i opdelingen af fakultetet i tre institutter og i arbejdet på disse institutter.

Ved Institut for bibelsk Eksegese er flertallet af lærerne engageret i en nyoversættelse af Bibelen, igangsat af Det danske Bibelselskab; desuden arbejdes der med fortolkning af de bibelske tekster og en række bidiscipliner: Fortolkningsprincipper, den kulturelle og historiske baggrund for de bibelske tekster, geografi, topografi og arkæologi, bibelsk teologi og antropologi, herunder særligt kvindeopfattelsen.

Ved Institut for Kirkehistorie forskes der særligt i høj- og senmiddelalder, reformationen, 17.-19. år-

hundrede og Tredie Verdens kirkehistorie. Enheder som salmeregistranten og kalkmaleriregistranten bør også nævnes.

Institut for systematisk Teologi er delt op i fire afdelinger, idet man har særlige afdelinger for praktisk teologi (med religions- og kirkesociologi), for økumeni (forholdet til andre kristne kirker) og Søren Kirkegaard Biblioteket, af vigtige områder skal nævnes dogmatik, religionsfilosofi og etik.

Fakultetet er i år blevet styrket med et forskningsprofessorat i Tredie Verdens kirkehistorie og et ekstraordinært lektorat i middelalderens kirke- og teologihistorie. Dette er af stor betydning i forbindelse med fakultetets langtidspanlægning og noteres med glæde som en betydelig styrkelse af fakultetets ressourcer.

I forbindelse med bestræbelserne på at nedbringe de faktiske studietider er fakultetet i færd med at udarbejde en ny, fælles studieordning sammen med Det teologiske Fakultet ved Aarhus Universitet.

Endelig skal det noteres, at kontakten med fakultetet i Lund er blevet opretholdt med afholdelse af en fælles studiedag i København.

John Strange

1.1.1. Institut for systematisk Teologi

1.1.1.1. Historie

Forskningsskemaer

Institutets forskning omfatter følgende teologiske fag: Dogmatik med konfessionskundskab og ekumenisk teologi, religionsfilosofi, etik, praktisk teologi og religionsvidenskab (religions- og kirkesociologi). Alle disse discipliner kan behandles under en historisk og et aktuel synsvinkel. Men det primære sigte er at give bidrag til en samlet aktuel redigerings- og konfessionsmæssig teori og praksis, herunder også konfessionsmæssige forhold til andre religioner. I metodisk henseende må systematisk teologi opfattes som en sprogvidenskab og må ud fra sit sigte arbejde interdisciplinært i

1.1.2. Institut for Kirkehistorie

1.1.2.1. Historie

2. Etik

2.1. Afhandling af studier i religionsfilosofi og interdisciplinær opbygning og i det fornævnte begrebsapparat, samt af studier i filosofi og etikens etik vedrørende etik og religionsfilosofi af studier i forholdet mellem etik, teologi og handling osv. (U. F. 1.1.2.1.1.)

3. Praktisk teologi og religionsfilosofi

3.1. Konfessionsmæssige og konfessionsritualiser historiske undersøgelser. I historisk perspektiv undersøge muligheder for konkret og integreret hos Søren Kirke-

## 1. Institut for systematisk Teologi

### Historie:

Institut for systematisk Teologi (IST) blev oprettet i juni 1970, men det fik først rådighed over lokaler, da Det teologiske Fakultet som helhed i oktober 1971 flyttede ind i ejendommen Købmagergade 44-46. Instituttet dækkede fra begyndelsen fagene dogmatik, etik og religionsfilosofi, der er sammensluttet i den egentlige hovedafdeling. 1. april 1972 blev Økumenisk Institut, der siden sin grundlæggelse i 1956 og indtil 1971 havde haft til huse på Vodroffsvej 8, integreret i IST som Afdeling for økumenisk Teologi. 1974 blev Søren Kierkegaard Instituttet (før 1969 det såkaldte Søren Kierkegaard Bibliotek), der fra 1964 til 1971 havde lokaler i Skt. Pedersstræde 5, indlemmet i IST og blev til Afdeling for Søren Kierkegaard Forskning. 1975 integreredes endelig Institut for Religionsvidenskab og praktisk Teologi, der oprindeligt og indtil 1974 havde været Afdeling for Religionssociologi under Institut for dansk Kirkehistorie, i IST som Afdeling for praktisk Teologi og Religionsvidenskab. IST består i dag således af i alt 4 afdelinger.

### Stab:

VIP: Antal årsværk: 14.

Professorer: U. Forell, J. Glebe-Møller, Th. Jørgensen.

Lektorer: S. Bjerg, J. Blum, B. Hahn, E. Harbsmeier, H. Raun Iversen, M. Lindhardt (orlov), P. Müller, P. Nørgaard-Højen.

Adjunkt: A. Grøn.

Kandidatstipendiater: J. Graff, P. Grove, M. Schelde. Forskningsstipendiat: I.-M. Børgesen.

Gæsteprofessorer: L. Eckerdal, E.-R. Kiesow.

Undervisningsassistenter: M. Gramstrup.

Vid.medarbejder: B. Mastrup, L. Mikkelsen, E. M. W. Pedersen.

TAP: Antal årsværk 1,5.

M. Fladborg (orlov), Helle Fromholt (vikar), I. Gramstrup-Hansen (orlov), K. Hansen, E. Mörch, R. Smith.

### Forskningsvirksomhed:

Institutets forskning omfatter følgende teologiske fag: Dogmatik med konfessionskundskab og økumenisk teologi, religionsfilosofi, etik, praktisk teologi og religionsvidenskab (religions- og kirkesociologi). Alle disse discipliner kan behandles under en historisk og en aktuel synsvinkel. Men det primære sigte er at yde bidrag til en samlet aktuel redegørelse for kristendommens teori og praksis, herunder også kristendommens forhold til andre religioner. I metodisk henseende må systematisk teologi opfattes som en tolkningsvidenskab og må ud fra sit sigte arbejde interdisciplinært i

samspil med især humaniora og samfundsvidenskaber. Det fremgår af forskningsområder som forholdet mellem teologi og kunst, kulturelle dissonanser, ekklesiologi og kirkeret, kirkelig voksenundervisning og etnologiske lokalundersøgelser i forholdet mellem folk og kirke.

### 1. Dogmatik med konfessionskundskab og økumenisk teologi

1.1 Inden for denne disciplin har man fortsat beskæftigelsen med forholdet mellem ekklesiologi og kirkeret, endvidere arbejdet med dogmatikkens prolegomena samt en kommenteret Grundtvig-udgave på tysk (Th. Jørgensen).

1.2 Undersøgt stedfortrædelseskategorien, human og kristeligt på den narrative teologis præmisser (S. Bjerg).

1.3 Undersøgt nyere amerikansk teologi i videnskabs-teoretisk belysning (J. Glebe-Møller).

1.4 Fortsat undersøgelsen af Schleiermachers dialektik og trosrørelse (P. Grove).

1.5 Fortsat undersøgelsen af temaer inden for økumenisk grundforskning, især vedrørende dialogen kirkerne imellem, dens væsen, funktion og metoder samt videreført udarbejdelsen af lærebog i symbolik (P. Nørgaard-Højen).

### 2. Religionsfilosofi

2.1 Inden for denne disciplin studeres åndsbegrebet ud fra især Hegel og Kierkegaard (A. Grøn).

2.2 Der drives studier over teologiske og filosofiske forståelsesformers betydning for kristologien, arbejdet med forholdet mellem kunst og teologi, samt med en lærebog om religionsfilosofiske problemstillinger (B. Hahn).

2.3 Redigering af værk om hovedbegreber i Søren Kierkegaards tænkning (P. Müller) samt studier i Kierkegaard og det æstetiske (J. Garff).

### 3. Etik

3.1 Afslutning af studier i motivers logiske og intentionale opbygning og i det dertil nødvendige begrebsapparat, samt af studier i Kant og Künkels etik vedr. egoisme m.v. og videreførelse af studier i forholdet mellem etisk bedømmelse og handling m.v. (U. Førell).

### 4. Praktisk teologi og religionsvidenskab

4.1 Konfirmationens og konfirmationsritualets historie undersøges. I historisk perspektiv undersøges endvidere konkretion og livsnærhed hos Søren Kierke-

gaard og hans danske filosofiske lærere (E. Harbsmeier).

4.2 Det kirkesociologiske projekt videreføres med en 2. fase hovedsagelig bestående af etnologiske lokalundersøgelser af kirkens plads i folks hverdagsliv (H. Raun Iversen, I.-M. Børgesen).

4.3 Arbejdet med en sociologisk missionsvidenskabelig undersøgelse af kristne menigheders missionerende funktion i Tanzania videreføres (H. Raun Iversen).

4.4 Projekt om den kirkelige voksenundervisning i nyeste tid afsluttes (M. Schelde).

4.5 Den kvalitative del af projekt vedrørende kulturelle dissonanser er afsluttet. Projekt vedrørende tidlig psykiatrisk indsats er igang (J. Blum).

#### *Anden virksomhed:*

E. Harbsmeier sidder i bestyrelsen for Evangelisk pædagogisk Samvirke. P. Müller er formand af bestyrelsen for Søren Kierkegaard-selskabet og E. Harbsmeier er medlem. P. Nørgaard-Højen er medlem af Kirkernes Verdensråds Commission on Faith and Order. Th. Jørgensen har deltaget i konference over økumensk konsensus, Puerto Rico. U. Forell har været medarrangør af tysk-skandinavisk kongres for religionsfilosofi på Sandbjerg Slot.

#### *Udgivervirksomhed m.v.*

J. Graff er medudgiver af det teologiske tidsskrift *Fønix* og medredaktør af *Kredsen*. H. Raun Iversen og E. Harbsmeier er medlemmer af redaktionen for *Kritisk Forum for Praktisk Teologi*. H. Raun Iversen er medlem af redaktionen for *Nordisk Missionstidsskrift*. E. Harbsmeier er medlem af redaktionen af *Kierkegaardiana*. Th. Jørgensen er medlem af redaktionen for det tyske teologiske tidsskrift *Kerygma* und *Dogma*, Göttingen, redaktør for *Mosaik*-serien, Gads Forlag, København, medlem af Ed. Board for *New Athenaeum* – *Neues Athenaeum*, New Jersey, USA samt af *Gutachter-Ausschuss für die kritische Gesamtausgabe von Schleiermacher Werken*, Göttingen. P. Nørgaard-Højen er medredaktør af *Lutherische Monatshefte*, Hannover. M. Schelde er medredaktør af *Nyt Synspunkt*.

#### *Gæster og rejser:*

Søren Kierkegaard Biblioteket har været besøgt af: A. Bhattacharya (Indien), A. Harpaz (Israel), C. Hinkson (USA), N. King (USA), R. Larraneta (Spanien), H. Hong (USA), A. M. L'Huillery (Frankrig), G. Marino (USA), W. McDonald (Australien), M. Milam (USA), K. Murakami (Japan), J. Myers (USA), J. Rumble (USA), V. Rumble (USA), S. Sco-

petea (Grækenland), H. Schmid (Vesttyskland), H. Schulz (Vesttyskland).

S. Bjerg har været på forskningsophold i London, J. Glebe-Møller i USA med flere gæsteforelæsnings. Th. Jørgensen har sammen med A. Bugge ledet en ekskursion til Rusland. P. Nørgaard-Højen har været på studierejser til Tyskland, Frankrig og Schweiz.

#### *Publikationer:*

Bjerg, S.: *Dødskriteriet etisk belyst eller moralen i et hjernedødskriterium. Døden – at sige verden ret farvel*, Jan Lindhardt, Mogens Stiller Kjærgaard, s. 12, København 1987.

–: *En fortællende prædiken. Præsteforeningens Blad* 39, s. 727-31, København 1987.

Blum, J.: *Protestantisk etik og minoritetspolitik. Når sandt skal siges – en antologi*. København 1985, 112 s.

–: *Danskere – hvem er vi? Om at lade som ingenting*. København 1985, 191 s.

–: *Indvandrerne og flygtningenes psykiske og materielle situation. Den kultursociologiske baggrund for danskernes reaktioner Danmark for danskere*. Viborg 1985, 63 s.

–: *The rate of the psychiatric year 2000 in Trends in Scandinavian psychiatry, report on the XXI Congress of Scandinavian psychiatrists in Odense*. Odense 1985, 205 s.

–: *Racisme på dansk*. København 1986, 96 s.

–: *Splinten i øjet. En undersøgelse om danskernes holdning til fremmede*. Odense 1986, 335 s.

–: *Themes and Theories in Migration Research*. København 1986, 194 s.

–: *Indvandrerbørn og deres opvækstforhold*. Viborg 1986, 153 s.

Garff, J.: *En rænkefuld Patron. Ironi hos Kierkegaard og Nietzsche*. *Kredsen, Tidsskrift for teologi, æstetik, filosofi* 53. årg., nr. 2, s. 46-67, Århus, Odense, København 1987.

–: *Kroppens Alfabet. Den blå port*. *Tidsskrift for litteratur* 8, s. 45-50, København 1987.

Glebe-Møller, J.: *Magt, moral og social kontrol i fremtidens samfund. Teknologi / Filosofi*, Søren F. Lund, Arno Victor Nielsen, s. 17, København 1987.

–: *A Political Dogmatic*. Philadelphia, USA 1987, 147 s.

–: *Moralen i myter og sagn. Livstydning i den nordiske mytologi*, Ole Pedersen (red.), s. 10, Viborg 1987.

Grove, P.: *Teologi og filosofi i Rudolf Bultmanns hermeneutiske tænkning*. *Dansk teologisk Tidsskrift* Årg. 50, nr. 2, s. 81-110, København 1987.

Grøn, A.: *Fransk filosofi under 1900-talet. Vår tids filosofi. Filosoferna. De filosofiska strömningarna*, Poul Lübeck (red.), s. 277-398, Stockholm 1987.

Harbsmeier, E.: *Konfirmation mellem ritual og pæda-*

- gogik. Bemærkninger om konfirmation i fortid og nutid. *Kritisk forum for praktisk Teologi* 28, s. 38-53, Århus 1987.
- : Praktisk teologi på modernitetens vilkår. *Kritisk Forum for praktisk Teologi* 30, s. 75-80, Århus 1987.
- Iversen, H.R.: Indledning. *Kirken i kulturmødet i København*, s. 6-8, København 1987.
- : Folkekirke som mission. *Nordisk Missionstidskrift* 4, s. 9-12, København 1987.
- Iversen, H.R.: Ånd og livsform. *Husliv, folkeliv og kirkeliv hos Grundtvig og sidenhen*. Århus 1987, 263 s.
- Jørgensen, T.: *Kristologi fra oven – eller fra neden*. *Præsteforeningens Blad* 3, s. 29-33, København 1987.
- : Adskillelse og vekselvirkning. Om Grundtvigs syn på folkelighed og kristendom. *Grundtvig Studier* Årg. 1986, s. 13, København 1987.
- : Teologi og autonomi. Overvejelser omkring Peter Widmanns tetiske teologi. *Dansk teologisk Tidsskrift* 50. årg., nr. 2, s. 17, København 1987.
- : Volkstum und Christentum bei N.F.S. Grundtvig. *Unterscheidung und Wechselwirkung. Kerygma und Dogma* 33. årg., nr. 3, s. 15, Göttingen 1987.
- : Christian Hope as Ground for Practising Confidence. *Communio Viatorum. A theological quarterly* XXX/1, s. 1-14, Prag 1987.
- : Det kristne håb som grundlag for tillidsskabende handling. *Teologisk Forum* 10, s. 6-8, København 1987.
- Nørgaard-Højen, P.: *Feministisk Teologi*. Arken Særnummer om Kvindeteologi, s. 18-27, København 1987.
- : Reformatorisk embedsteologis aktualitet. *Kritisk Forum For Praktisk Teologi* 30, s. 35-46, Århus 1987.
- : Dåb og kirketilhørsforhold. *Kyrka i förnyelse? Nordisk ekumenisk Årsbook 1986-87*, Kjell Ove Nilsson, s. 73-80, Uppsala 1987.

*Hans Raun Iversen*

## 2. Institut for Kirkehistorie

### *Historie:*

Institut for Kirkehistorie er opstået ved sammenlægning af Institut for dansk Kirkehistorie, indrettet 1956 i villaen Vodroffsvej 8, og Institut for Kirke- og Missionshistorie, oprettet 1967.

Ved Det teologiske Fakultets indflytning i Købmagergade 44-46 i 1971 samledes de to institutter.

### *Stab:*

*VIP:* Antal årsværk: 10.

Professorer: Leif Grane, Steffen Kjeldgaard-Pedersen. Lektorer: Knud Banning, Jørgen I. Jensen, Martin Schwarz Lausten, Lauge Olaf Nielsen, Jørgen Pedersen.

Adjunker: Niels Kastfelt.

Seniorstipendiat: Helga Koch.

Kandidatstipendiat: Jesper Yde.

Forskningsprofessor: Holger Bernt Hansen.

*TAP:* Antal årsværk: 1,5.

M. Havlykke, M. C. Rasmussen, A. L. Willerup.

### *Forskningsvirksomhed:*

Forskningen ved instituttet omfatter oldtidens og høj- og senmiddelalderens kirke- og teologihistorie, den middelalderlige tænkningens forlængelse i den nyere tids tradition, forholdet mellem gudsopfattelse og naturfilosofi fra senmiddelalderens teologiske systemer til den moderne naturvidenskabs grundlæggelse, forholdet mellem humanisme og reformation, Luthers teologi, reformationen i Danmark, og dens hovedskikkelser, det 17. og det 18. århundrede, Danmarks kirkehistorie i det 19. århundrede, samt teologiske og kulturelle hovedstrømninger ved begyndelsen af det 20. århundrede. Særlige forskningsområder er høj- og senmiddelalder, reformationen, 17.-19. århundrede og Tredje Verdens kirkehistorie.

### *1. Høj- og senmiddelalderens teologi og filosofi*

1.1 Højskolastikkens forsynslære. Der forskes i opfattelsen af Guds virke i den skabte natur hos især Thomas Aquinas og den tidligere thomistskole. Arbejdet indgår som delprojekt i et omfattende studium af forholdet mellem Guds- og naturopfattelsen fra middelalderen til det tidlige 18. århundrede (Lauge Olaf Nielsen).

1.2 Der forskes i den franciskanske augustinisme i højmiddelalderen med henblik på en Bonaventuraoversættelse (Jørgen Pedersen).

1.3 Der fortsættes med studier i senmiddelalder og renaissance specielt med henblik på Nicolaus af Cusas antropologi og kristologi (Jørgen Pedersen).

### *2. Reformationen*

2.1 Der forskes med henblik på en afhandling om præsteuddannelse og kristendomsundervisning i det 16. århundrede (Leif Grane).

2.2 Studier i Martin Luthers forfatterskab og den lutherske reformation i Tyskland: Luthers Galaterbrevskommentar fra 1519; den reformatoriske religiøse propaganda (Steffen Kjeldgaard-Pedersen).

2.3 Med henblik på en moderne udgivelse drives der studier i den danske Kirkeordinans af 1537/39, den kirkelige »grundlov« for den lutherske reformationskirke i Danmark (Martin Schwarz Lausten).

### 3. 17. og 18. århundredes teologi- og filosofihistorie

3.1 Den teologiske debat om presbyterianere og independenter i borgerkrigstidens England (Lauge Olaf Nielsen).

3.2 Der fortsættes med en undersøgelse af harmonibegrebet hos G. W. Leibniz (Jesper Yde).

### 4. 19. århundrede

Forholdet mellem religion og politik i 1840'erne – en undersøgelse og beskrivelse af det religiøse fundament og ledetrådene i den velkendte agitator Rasmus Sørensens virke for at samle landboerne til fælles politisk aktivitet i enevældens sidste år (Knud Banning).

### 5. 20. århundrede

5.1 Kunst og religion i århundredskiftets kultur i Danmark. Frederik Helwegs teologi (Jørgen I. Jensen).

5.2 Studier i forbindelse med en fremstilling af Kom-munitetets historie siden det 19. århundrede til Kø-benhavns Universitet 1479-1979, Vol. II (Leif Grane).

### 6. Tredje Verden

Færdiggørelse af projektet »Mission, kirke og politik i Nigeria«. En analyse af Dansk Forenet Sudan Mis-sions rolle i den politiske udvikling i Adamawa Pro-vinsen mellem 1940 og 1960. Projektet omfatter en analyse af Dansk Forenet Sudan Missions og de til missionen knyttede nigerianske kristnes rolle i den poli-tiske udvikling i Adamawa Provinsen i Nordnigeria mellem 1940 og 1960. Der lægges særlig vægt på at analysere samspillet mellem den kirkelige og den poli-tiske udvikling og på de kristne kirkers betydning for udviklingen af nye politiske partier i 1950'erne. Endelig analyseres kristendommens betydning for de nye politiske værdier og den nye politiske kultur, som op-stod i denne periode. Projektet er i sin afsluttende fase. Resultaterne sammenskrives i øjeblikket til en mono-grafi på ca. 300 sider, som vil foreligge i løbet af 1988 (Niels Kastfelt).

### Udgivervirksomhed m.v.:

Acta Theologica Danica (Leif Grane), Archiv für Re-formationsgeschichte (Leif Grane), Dansk teologisk Tidsskrift (Martin Schwartz Lausten), Fønix (Jørgen I. Jensen, Steffen Kjeldgaard-Pedersen), ICO-den iconographiske Post (Knud Banning), Kirkehistori-ske Samlinger (Knud Banning), Studia Theologica (Leif Grane).

Knud Banning er formand for Selskabet for Dan-

marks Kirkehistorie. Leif Grane er medlem af »Die Kommission zur Herausgabe der Werke Martin Lu-thers« – og regensprovst. Steffen Kjeldgaard-Pedersen er medarbejder ved Lutherbibliographie og medar-bejder ved Evangelisches Kirckenlexikon samt med-lem af Continuation Committee for The International Luther Research Congress og formand for Salmehi-storisk Selskab.

Martin Schwarz Lausten er redaktør af recensjons-området »Skandinavien 1450-1650« i Archiv für Re-formationsgeschichte. Litteraturbericht.

### Rejser:

Leif Grane har været på studieophold ved biblioteket i Wolfenbüttel i januar-februar. Niels Kastfelt har væ-ret på studieophold i Nigeria i januar-februar og på studieophold i Oxford og London i juli.

### Gæsteforelæsninger:

Leif Grane har holdt foredrag ved 21. Renaissance Symposion i Wolfenbüttel og forelæsning om universi-terernes tilblivelse ved Københavns Universitet Ama-ger. Martin Schwarz Lausten har holdt forelæsninger ved Folkeuniversitetet i København, forelæsning (kri-stendommen, kirken, pavedømmet) ved Center for eu-ropæiske Middelalderstudier, København.

### Publikationer:

Grane, L.: Die Kirche im 19. Jahrhundert. Europäi-sche Perspektiven. Göttingen 1987, 291 s.

–: Afsluttende bemærkninger til Ingela Kyrre og Alex Wittendorff (som svar på: Hermeneutikken, Evan-geliet og Virkeligheden). Historisk Tidsskrift 2, s. 301-06, København 1986.

–: Hvor havde han det fra? (Bemærkninger til den ny-ere diskussion om Luthers vej til reformationen). Norsk teologisk Tidsskrift 4, s. 10, Norge 1986.

–: Metahistorie og Lutherforskning. (Svar til Ingela Kyrre og Alex Wittendorff). Historisk Tidsskrift 1, s. 130-39, København 1986.

Jensen, J.I.: Opad mod undergangen. Musikalsk form og religion hos den unge Rued Langgaard. Nyt Nordisk Forum 50, s. 66-78, Århus 1987.

Kastfelt, N.: Mission, kirke og stat i et kolonisamfund. Dansk teologisk Tidsskrift 50. årg., s. 42-53, Kø-benhavn 1987.

–: Livingstone og regnmageren. Aspekter af kristen-dommens historie i Afrika. Fønix 11. årg., nr. 3, s. 186-97, København 1987.

–: Nzo-Tori. The Rise and Fall of a Bata Prophet 1911-1912. The Nigerian Field Vol. 49, parts 1-4, s. 89-97, London 1984.

–: Kirke og samfund i Nigeria. Sudan 11, s. 4-6, Chri-stiansfeld 1987.

–: Møde med det fremmede. Breve fra dr. Niels Høegh Brønnum fra Nigeria. 1913. Kirkehistoriske Sam-linger Årg. 1986, s. 167-88, København 1986.

- Kjeldgaard-Pedersen, S.: To-rumstænkning i den lutherske teologi? *Tidehverv* Årg. 61, nr. 8, s. 81-87, Vejen 1987.
- Lausten, M.S.: Reformationen i Danmark. København 1987, 217 s.
- : Biskop Peder Palladius og kirken 1537-1560. Studier i den danske reformationskirke 2. København 1987, 452 s.
- : Christian d.3. og kirken 1537-1559. Studier i den danske reformationskirke 1. København 1987, 246 s.
- : Nybrud og kontinuitet i den danske reformation. *Religio*. Skrifter utg. av Teologiska Institutionen i Lund 24, s. 21, Lund 1987.
- : Kroning og reformation. *Berlingske Tidende* 27. september, s. Kronik, København 1987.
- : Erasmus af Rotterdam og Danmark. *Morgenavisen Jyllands-Posten* 7. juli, s. 4, Danmark 1986.
- : Christian III's reformation og dens baggrund. *Teologisk Forum*. Kristeligt Dagblad 20. oktober, s. 8, København 1986.
- : Reformationen og folket. *Politiken* 30. oktober, s. Kronik, København 1986.
- : Fra Haderslev 1526 til København 1536. Om Chr. d. 3's reformation. *Haderslev Stiftsbog* 21. årg., s. 15, Haderslev 1986.
- Nielsen, L.O.: Fattigdom, apokalyptik og tegntyding. I anledning af Umberto Eco's "Rosens Navn" i dansk oversættelse. *Fønix* 9, s. 22, København 1985.
- : Anders Sunesøn og hans "kostelige" værk. *Fønix* 10, s. 13, København 1986.

*Martin Schwarz Lausten*

### 3. Institut for bibelsk Eksegese

#### *Historie:*

Instituttet blev oprettet i efteråret 1968 og var det første år bemandet med en institutbestyrer, en institut-amanuensis, og en halvdags-ansat kontorassistent. Instituttet havde til huse i Linnésgade 22 indtil oktober 1969; derefter i Lille Kirkestræde 1 indtil oktober 1971. Derefter har instituttet haft til huse i Købmagergade 44-46 sammen med de øvrige teologiske institutter.

Instituttet er arbejdsplads for dem, der studerer og udforsker Gammel og Ny Testamente; begge fag indgår i den teologiske kandidateksamen.

#### *Stab:*

*VIP:* Antal årsværk: 12.

Professorer: Niels Hyldahl, Niels Peter Lemche, Mogens Müller, Eduard Nielsen.

Forskningsprofessor: Troels Engberg-Pedersen.

Lektorer: Martha Byskov, Lone Fatum, Geert Hallbäck, Arne Munk, John Strange.

Adjunkt: Karin Friis Plum.

Seniorstipendiat: Jesper Høgenhaven.

Ekstern lektor: Kjeld Nielsen.

Undervisningsassistenter: Lars Brinth, Bodil Ejrnæs, Stamatis Giannoullos, Helle Theill Jensen, Michael Bjørn Pedersen.

*TAP:* Antal årsværk: 1.

Lise Lock, Christa Olsen.

#### *Forskningsvirksomhed:*

Instituttets forskning omfatter fortolkningen af de bibelske skrifter (Gammel og Ny Testamente) og fortolknings historie.

Hertil kommer en række bidiscipliner: Hermeneutik (om fortolknings principper), tidshistorie (om den kulturelle og historiske baggrund for de bibelske tekster), geografi og arkæologi, bibelsk teologi og antropologi, herunder kvindeopfattelsen i de bibelske skrifter.

En række af instituttets medarbejdere har været engageret i arbejdet med at oversætte Gammel og Ny Testamente med henblik på udgivelsen af en ny, autoriseret dansk Bibel. Det danske Bibelselskab er i gang sætter og sponsor for dette arbejde.

#### *1. Gammel Testamente*

##### *1.1 Oversættelse*

Arbejdet med oversættelsen af Det gamle Testamente ledes af Svend Holm-Nielsen, der fratrådte som professor i 1986, i samarbejde med Bodil Ejrnæs og lektor Knud Jeppesen fra Århus Universitet. Arbejdet ventes afsluttet før 1990 (John Strange, Arne Munk, Kjeld Nielsen, Eduard Nielsen).

##### *1.2 Gammeltestamentlig profeti*

Forholdet mellem Gud og folk hos profeten Esajas, med henblik på en belysning af Esajas-teksternes forhold til den deuteronomisk-deuteronomistiske pagsteologi. Den nyere gammeltestamentlige forsknings arbejder om »pagten mellem Jahve og Israel«.

Profeti og politisk propaganda i oldtidens Israel og dets nabolande (Jesper Høgenhaven).

##### *1.3 »Kana'anæerne« i Det gamle Testamente*

Om forskellige vurderinger og navngivninger af landets oprindelige indbyggere i foreksilsk, eksilsk og eftereksilsk litteratur (Niels Peter Lemche).

##### *1.4 Jobs Bog*

Studier med henblik på udarbejdelse af en kommentar til Jobs Bog (Arne Munk).

*1.5 Jesaja, Mika, Amos*

Studier i form- og stilkritik i den ældre profetiske litteratur (Eduard Nielsen).

*1.6 Højsangen*

Studier i Laurits Pedersen Thurahs Højsangsparafrase fra 1640, hans fortolkning, hans hebraiske gendigtninger (med enderim og til danske koral-melodier) etc. (Eduard Nielsen).

*1.7 Deuteronomium*

Studier i 5. Mosebog og beslægtet litteratur med henblik på udarbejdelsen af en videnskabelig kommentar (Eduard Nielsen).

*1.8 Kvindeligheden i bibelsk-teologisk refleksion*

En analyse af kvindelighedsbegrebet, som det defineres og transformeres i de bibelske teksters litterære og religiøse struktur og metaforik (Karin Friis Plum).

*1.9 Tekstens teologi og teologiens tekst*

Studier i bibelsk teologi og hermeneutik (Karin Friis Plum).

*1.10 Topografi*

Identifikation af oldtidens Alashia. I samarbejde med R. S. Merrillees og A. S. Gilbert (John Strange).

*1.11 Arkæologi*

Salomos tempels bygningshistorie og dets religionshistoriske betydning (John Strange).

*1.12 Forberedelser til survey af sydlige Syrien N. f. Dera'a*

Samarbejde m. Magnus Ottosson o.a. (John Strange).

*1.13 Fortolkning*

Kommentar til Ezekiel 40-48 (John Strange).

*2. Ny Testamente**2.1 Oversættelse*

I arbejdet på en ny dansk oversættelse af Det nye Testamente medvirker Niels Hyldahl, Mogens Müller, Troels Engberg-Pedersen og Geert Hallböck.

*2.2 Kristologi og skabelsestro*

En undersøgelse af Kristus-bekendelsens betydning for Paulus' gudstro, med overvejelser om den indflydelse, hans rabbiniske uddannelse kan have haft for hans formulering af bekendelsen (Martha Byskov).

*2.3 Den hellenistiske kultur bag Det nye Testamente*

Undersøgelser er koncentreret om jødisk-hellenistiske tekster fra de sidste årh. f.Kr.f. og inddrager sammenligningsmateriale fra den græsk-hellenistiske verden.

Formålet er at belyse sammenhængen mellem apokalyptikkens opkomst og mening, udarbejdelsen af en egentlig psykologi, og den politisk-økonomisk-social udvikling i Palæstina i nævnte tidsrum. På den baggrund søges udvalgte nytestamentlige tekster tolket (Troels Engberg-Pedersen).

*2.4 Tro, håb og køn*

Studier i kønsbegreb og kvindesyn i den ældste kristendom (Lone Fatum).

*2.5 Markus-evangeliet*

Fortsatte studier af forholdet mellem person og lokalitet i Markus ev., på basis af semiotisk analyse (Geert Hallböck).

*2.6 Ånd og tradition*

Studier over ånd og tradition som modsatrettede autoritetsstrukturer på nytestamentlig tid (Geert Hallböck).

*2.7 Apostlenes Gerninger*

Undersøgelser over redaktionen af Apostlenes Gerninger med særligt henblik på de såkaldte »Vi-stykker« (Niels Hyldahl).

*2.8 Mattæus-evangeliet*

Opfattelsen af Jesu messiasgerning hos Mattæus. En undersøgelse ud fra det spejlbillede, som kommer til syne i opfattelsen af, hvilke følger det har for den troendes liv at tro på Jesus som Messias (Mogens Müller).

*2.9 De deutero-paulinske skrifter*

En undersøgelse af de transformationer, paulinismen har gennemløbet efter apostlens død. Der tages hensyn til både kontinuitet og diskontinuitet fra Paulus til deutero-paulinerne (Michael Bjørn Pedersen).

*Anden virksomhed:*

Fleere af instituttets faste lærere har været medarbejdere på en serie af almentilgængelige fortolkninger til bibelske skrifter, udgivet af Det danske Bibelselskab.

*Udgivervirksomhed m.m.:*

Under redaktion af Geert Hallböck og Karin Friis er forberedt udgivelsen af et årsskrift for instituttet. Årsskriftet vil, med støtte fra Statens humanistiske Forskningsråd og Gads Fond, udkomme i foråret 1988.

Monografi-serien »Tekst og Tolkning« udgivet af instituttet, redigeres af Niels Hyldahl og Eduard Nielsen. Niels Peter Lemche er redaktør af Scandinavian Journal of the Old Testament og er medarbejder ved Internat. Zeitschriftenschau f. Bibelwiss. u. Grenzgebiete. Eduard Nielsen er medlem af redaktionen af »Vetus Testamentum«, redaktør af Supplements to Vetus Testamentum, og medlem af redaktio-

nen af Acta Theologica Danica. John Strange er medlem af redaktionskomitéen for Scandinavian Journal of the Old Testament.

Mogens Müller er medlem af redaktionen af Dansk teologisk Tidsskrift.

Instituttets tidligere medarbejdere, professor Svend Holm-Nielsen, og Eduard Nielsen modtog i maj den teologiske æresdoktorgrad ved Uppsala Universitet.

#### *Gæster og rejser:*

Jesper Høgenhaven deltog i Colloquium Biblicum Lovaniense 1987 i august 87 med et indlæg om Jesaja kap. 7 og 8. Niels Peter Lemche var fra oktober 1986 til februar 1987 gæstelærer ved Hamburgs Universitet.

Eduard Nielsen gæsteforelæste ved Det teologiske Fakultet i Uppsala, maj 1987.

Mogens Müller gæsteforelæste ved Det teologiske Fakultet i Århus, november 1987.

#### *Publikationer:*

Byskov, M.: Das evangelium Gottes und Kanon. Cahiers de L'Institut du Moyen-Âge Grec et Latin 54, s. 91-107, København 1987.

–: Jakobsbrevet fortolket. København 1987, 126 s.

Engberg-Pedersen, T.: New light on Theophrastus? The Classical Review 37,1, s. 53-57, Oxford 1987.

–: The Gospel and Social Practice According to I Corinthians. New Testament Studies 33,4, s. 557-84, Cambridge 1987.

–: Ånd og frihed i den teologiske samtale: Svar til Grane. Præsteforeningens Blad 47, s. 889-95, København 1987.

Fatum, L.: Kvindeteologi: Kvinder og teologi. Forum for Kvindeforskning 1, s. 34-44, København 1987.

Hallbäck, G.: Utopia – dagdrøm eller rationel myt? Fønix 1, s. 40-51, København 1987.

–: Johannes' Apokalyptik. Aktuelle tendenser i apokalyptik-forskningen. Præsteforeningens Blad 4, s. 50-58, Skjern 1987.

–: La parabole: Le mythe déconstruit. Parole – Figure – Parabole. Recherches autour du discours parabolique, Jean Delorme (ed.), s. 141-49, Lyon 1987.

Hyldahl, N.: Tessonikerbrevene fortolket. København 1987, 102 s.

–: Kampen om skriftforståelsen i det andet århundrede. Judentom och kristendom under de första århundradena. Vol. 2, Tryggve Kronholm m.fl. (udg.), s. 65-76, Stavanger, Oslo, Bergen, Tromsø 1986.

Lemche, N.P.: "Goodbye to all that" – en afsked. Nyhedsbrev. Det teologiske Fakultet 1, s. 3, Århus 1987.

–: Rachel and Lea. Or: On the Survival of Outdated Paradigmas in the Study of the Origin of Israel, I. Scandinavian Journal of the Old Testament 2, s. 127-53, Århus 1987.

Nielsen, E.: Første Mosebog fortolket. København 1987, 368 s.

Plum, K.F.: Ud med Lilit! Kvindespind – Kønfilosofiske essays, Mette Bock, Hanna Hvidtfeldt, Lone Kalstrup (red.), s. 78-96, Århus 1987.

–: Kvindehermeneutik og bibelsk eksegesi. Dansk teologisk Tidsskrift 50. årg., s. 19-41, København 1987.

*Eduard Nielsen*

herhoveds en ny udstødelse, som dog er en væsentlig del af uddannelsen i antropologi. Serlig for teologisk Institut har det været oplysende at have været belæst. Direktoratet betragter principielt den hidtidige uddannelse som redigt og det nævnte institut som under afvikling. Uddannelsen har derfor fra sommeren 1987 ikke kunnet optage nye studerende, og fakultetet har måttet acceptere direktoratets krav om, at der påarbejdes en afviklingsplan for instituttet. Fakultetet har i denne sag i forståelse med Rectoratet og Konsistorium fastholdt det synspunkt,

at den hidtidige uddannelse har været en væsentlig del af uddannelsen i antropologi. Serlig for teologisk Institut har det været oplysende at have været belæst. Direktoratet betragter principielt den hidtidige uddannelse som redigt og det nævnte institut som under afvikling. Uddannelsen har derfor fra sommeren 1987 ikke kunnet optage nye studerende, og fakultetet har måttet acceptere direktoratets krav om, at der påarbejdes en afviklingsplan for instituttet. Fakultetet har i denne sag i forståelse med Rectoratet og Konsistorium fastholdt det synspunkt,

*Gunnar Thun*